

Omgevingsdienst Noord-Holland Noord

Aandachtspunten bij het uitvoeren van bodemonderzoek en partijkeuringen

Algemeen:

Voor een aantal activiteiten onder de Omgevingswet is voorafgaand bodemonderzoek noodzakelijk (graven in de bodem, bouwen van een bodemgevoelig bouwwerk).

Het voorafgaand bodemonderzoek bestaat conform artikel 5.7 van het Besluit activiteiten leefomgeving uit

- een vooronderzoek conform NEN 5725
- een verkennend bodemonderzoek conform NEN 5740 alleen als uit het vooronderzoek een verdenking blijkt
- een verkennend bodemonderzoek asbest conform NEN 5707 als uit het vooronderzoek of het verkennend bodemonderzoek een asbestverdenking blijkt
- een nader bodemonderzoek conform NTA 5755 als uit het verkennend bodemonderzoek blijkt dat een nader bodemonderzoek nodig is
- een nader bodemonderzoek asbest conform NEN 5707 als uit het verkennend bodemonderzoek asbest blijkt dat een nader bodemonderzoek asbest nodig is

Bodemonderzoek moet aangeleverd worden in de bestandsformaten pdf en xml. De xml versie moet in overeenstemming zijn met de actuele SIKB versie zoals gebruikt in het BIS van de Omgevingsdienst. De xml moet tenminste alle analyses bevatten, de boorstaten en de meetpunten van het betreffende onderzoek, vastgelegd met x,y coördinaten.

Vooronderzoek NEN 5725:

Ouderdom bodemonderzoek: als al bodemonderzoek is uitgevoerd moet het vooronderzoek antwoord geven op de vraag in hoeverre dit onderzoek nog bruikbaar is en of actualisatie nodig is (zie artikel 16.5 Omgevingswet).

Onderzoek van voor 1 juli 2008 is niet meer bruikbaar (geen Kwalibo, ander analysepakket).

Verkennend onderzoek NEN 5740:

Het verkennend onderzoek richt zich alleen op die parameters waar een overschrijding van de toelaatbare kwaliteit redelijkerwijs niet is uit te sluiten.

Als een bouwactiviteit van een bodemgevoelig gebouw betrekking heeft op een bestaand bouwwerk en uit vooronderzoek NEN 5725 blijkt dat er een verdenking is die bestaat uit een niet-mobiele verontreiniging, is bodemonderzoek NEN 5740 uitsluitend nodig ter plaatse van een eventueel aanwezige aangrenzende tuin of terrein.

Gedempte sloot: als uit het vooronderzoek blijkt dat in het verleden water aanwezig was moet nagegaan worden of het dempingsmateriaal verdacht is. Op de vermoedelijke plaats van de demping moeten boringen of proefsleuven worden geplaatst totdat de voormalige slootbodembodem wordt aangetroffen. Alleen als de grond ter plaatse afwijkt van de omliggende bodem en/of zintuiglijk is verontreinigd zijn analyses noodzakelijk.

Bestrijdingsmiddelen: als uit het vooronderzoek blijkt dat op de locatie fruitteelt, bloembollenteelt of bedekte teelt heeft plaatsgevonden moeten OCB onderdeel zijn van het analysepakket.

Arseen: wanneer uit het vooronderzoek NEN 5725 blijkt dat er een verdenking bestaat voor de aanwezigheid van niet-natuurlijk arseen in de bodem, moet dit worden betrokken bij een bodemonderzoek NEN 5740. Bij aantreffen van sterk verhoogd arseen wordt eerst vastgesteld of sprake is van een van nature verhoogd gehalte.

Mengmonsters: als in een mengmonster de tussenwaarde (S+I/2) wordt overschreden is separate analyse van de deelmonsters noodzakelijk. Onder de tussenwaarde kan uitsplitsing noodzakelijk zijn als er sprake is van een gevoelige situatie, bijvoorbeeld lood in een tuin.

Grond afkomstig van agrarische percelen

Volgens de normen dient bij een voorafgaand bodemonderzoek en partijkeuring (spoel)grond afkomstig van agrarische percelen te worden onderzocht op parameters waarop de grond verdacht is.¹ Bodem ter plaatse van een perceel waarop agrarische producten zijn verbouwd, of een partij grond welke hieruit is vrijgekomen, is verdacht op het voorkomen van gewasbeschermingsmiddelen. Wij merken echter dat onderzoek naar specifieke bestrijdingsmiddelen vrijwel niet plaatsvindt. Daarom leggen wij hieronder uit wat onderzocht moet worden en hoe niet-genormeerde stoffen door ons worden getoetst.

In een voorafgaand bodemonderzoek en in een partijkeuring dient achterhaald te worden welke gewasbeschermingsmiddelen zijn toegepast op het perceel/de (diverse) percelen waarvan de (spoel)grond afkomstig is, en welke stoffen deze producten bevatten. Voor dit laatste kunnen bijvoorbeeld de informatiebladen van die producten worden gebruikt. In het onderzoek dient de analyse specifiek te worden toegespitst op deze stoffen. Naast uiteraard de stoffen uit het standaardpakket (genormeerde stoffen) moet toe te passen grond dus ook geanalyseerd worden op eventueel andere stoffen (niet-genormeerde stoffen) waarop de grond verdacht is. De verdachte grondlaag zal in het algemeen de bovengrond betreffen.

Niet-genormeerde stoffen

Niet voor alle bestrijdingsmiddelen zijn normen vastgesteld. Uit de toelichtingen bij de momenteel geldende versies van het Besluit bodemkwaliteit (hierna: Bbk) en de Regeling bodemkwaliteit 2022 (hierna: Rbk) blijkt dat in geval van een specifieke verdenking (voorkennis over de milieuhygiënische kwaliteit) de eigenaar, producent of gebruiker van de grond op basis van die verdenking het stoffenpakket met de daarvoor relevante, niet-genormeerde stoffen moeten uitbreiden. Als een analyse op relevante, niet-genormeerde stoffen ontbreekt dan kan de handhaver die alsnog verlangen en daarop handhaven. Dit vloeit voort uit de zorgplicht.

Bij het beoordelen van niet-genormeerde stoffen uit bestrijdingsmiddelen kunnen de volgende waarden als grens worden gehanteerd:

1. De in het kader van de internationale normstelling stoffen (INS) afgeleide streefwaarden (gebaseerd op het verwaarloosbaar risico). Deze streefwaarden voor grond zijn te vinden via www.rivm.nl/rvs;
2. De lokale natuurlijke achtergrondwaarde;
3. De bepalingsgrens. Deze kan als achtergrondwaarde voor grond worden gebruikt als geen streef- of achtergrondwaarde voor grond beschikbaar is. De bepalingsgrens is op te vragen bij de verschillende laboratoria en onderzoeksinstituten die de betreffende stof kunnen analyseren.

Als de bepalingsgrens wordt overschreden dan is het toegestaan om van die grens af te wijken mits voldoende betrouwbare informatie beschikbaar is waaruit blijkt dat de bepalingsgrens strenger is dan nodig om bij het toepassen van grond aan de zorgplicht te voldoen. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van het zoekstelsel 'Risico's van stoffen' ([Zoekstelsel | Risico's van stoffen \(rivm.nl\)](http://www.rivm.nl)). Als in dat stelsel voor de betreffende niet-genormeerde stof een waarde (Maximaal toelaatbaar risiconiveau (hierna: MTR) of Verwaarloosbaar risico (hierna: VR) voor grond staat vermeld dan kan worden nagegaan of het aansluiten bij die waarde (MTR of VR) past binnen de randvoorwaarden die het Bbk stelt. De randvoorwaarden houden in dat geen risico voor mens en milieu mag ontstaan en de kwaliteit van de bodem binnen het beheergebied niet mag verslechteren.

Zeer zorgwekkende stoffen

¹ Dit geldt niet wanneer de grond of baggerspecie wordt toegepast op een bedrijf voor het telen van gewassen in de openlucht als bedoeld in paragraaf 3.6.3 van het Besluit activiteiten leefomgeving en de grond wordt ontgraven uit en toegepast op tot dat bedrijf behorende landbouwgronden; (art. 4.1267 van het Besluit activiteiten leefomgeving).

Als de niet-genormeerde stof een door het RIVM vastgestelde zeer zorgwekkende stof (hierna: ZZS) is, dan geldt hoofdstuk B.14 uit het beleidskader voor 'Zeer zorgwekkende stoffen' van LAP3. Voorwaarden zijn onder andere:

- Als het technisch en economisch mogelijk is om de aanwezige ZZS uit het materiaal te vernietigen of af te scheiden en het overige materiaal dan zonder ZZS of met heel lage gehalten ervan alsnog voor recycling of (nuttige) toepassing te behouden, dan wordt de inzet van ZZS-houdend materiaal zonder deze reinigingsstap niet toegestaan.
- Als vernietiging of afscheiding van de ZZS niet mogelijk is, dan geldt voor de ZZS een concentratiegrenswaarde (hierna: CGW). Deze CGW is in principe 0,1 % (g/g), tenzij voor de betreffende ZZS een andere waarde is opgenomen in tabel 23 van paragraaf F.11.4 van het LAP3.
- Voor afvalstoffen met ZZS gelijk aan of meer dan de CGW moet een risicoanalyse ZZS worden uitgevoerd (een analyse van risico's op onaanvaardbare blootstelling van mens en milieu zoals beschreven in hoofdstuk B.14 en de 'handreiking risicoanalyse ZZS in afvalstoffen').
- Voor afvalstoffen met een ZZS beneden de CGW kan andere regelgeving wel beperkingen stellen aan de beoogde toepassing.

Naast ZZS zijn er ook nog Potentiële ZZS (zie hoofdstuk B.14). Dit zijn stoffen die mogelijk voldoen aan de ZZS-criteria, maar nog niet als ZZS zijn vastgesteld. Dit kan zijn omdat bepaalde gegevens ontbreken, of omdat de evaluatie van de beschikbare gegevens nog moet plaatsvinden. Op de website van het RIVM is een lijst met potentiële ZZS te raadplegen. Voor bedrijven die werken met afvalstoffen die potentiële ZZS bevatten mag op grond van het voorzorgsbeginsel worden verwacht dat zij de zorgplicht in acht nemen. Voor bedrijven die werken onder algemene regels geldt de bijzondere zorgplicht op grond van art. 2.1 van het Activiteitenbesluit om nadelige gevolgen voor het milieu als gevolg van hun handelen te voorkomen. Voor iedereen die handelingen uitvoert met afvalstoffen geldt de specifieke zorgplicht vanuit afdeling 2.4 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Het is te allen tijde verboden om grond die te kenmerken is als gevaarlijke afvalstof toe te passen.

Het is te allen tijde verboden om grond die te kenmerken is als gevaarlijke afvalstof toe te passen.

De beoordeling van onderzoeken en partijkeuringen met analyses op niet-genormeerde bestrijdingsmiddelen

Bij het beoordelen van (in-situ) partijkeuringen houden wij de onderstaande stappen aan:

1. Wij controleren of de gebruikte middelen goedgekeurde middelen betreffen via <https://toelatingen.ctgb.nl/nl/authorisations>. Indien dit het geval is dan kan ervan worden uitgegaan dat de middelen op den duur afbreken. Mochten er stoffen gevonden worden die niet zijn goedgekeurd, dan wordt er niet voldaan aan de zorgplicht.
2. Indien het om goedgekeurde middelen gaat dan controleren wij of de stoffen in de middelen ZZS, potentiële ZZS of geen (potentiële) ZZS zijn;
3. In geval van één of meer ZZS kan de grond niet worden hergebruikt. Bij geen (potentiële) ZZS of één of meer potentiële ZZS controleren wij of er een MTR-waarde van de stoffen beschikbaar is.
4. Wordt de VR-waarde bij één of meer (potentiële ZZS) stoffen overschreden? Dan kan de grond niet worden hergebruikt. Is geen VR-waarde van één of meer stoffen uit het middel bekend? Dan zullen wij beoordelen of er geen risico voor mens en milieu zal ontstaan en de kwaliteit van de bodem op de gewenste toepassingslocatie niet zal verslechteren.

Bij het beoordelen van bodemonderzoeken houden wij de onderstaande stappen aan:

1. Wij controleren of de gebruikte middelen goedgekeurde middelen betreffen via <https://toelatingen.ctgb.nl/nl/authorisations>. Indien dit het geval is dan kan ervan worden uitgegaan dat de middelen op den duur afbreken. Mochten er stoffen gevonden worden die niet zijn goedgekeurd, dan wordt er niet voldaan aan de zorgplicht.
2. Indien het om goedgekeurde middelen gaat dan controleren wij of de stoffen in de middelen ZZS, potentiële ZZS of geen (potentiële) ZZS zijn;

3. In geval van één of meer ZZS kan de grond niet worden hergebruikt. Bij geen (potentiële) ZZS of één of meer potentiële ZZS controleren wij of er een MTR-waarde van de stoffen beschikbaar is.
5. Wordt de VR-waarde bij één of meer (potentiële ZZS) stoffen overschreden? Of is er geen VR-waarde van één of meer stoffen uit het middel bekend? Dan zullen wij beoordelen of er geen risico voor mens en milieu zal ontstaan bij de gewenste werkzaamheden op de locatie.

Asbestonderzoek NEN 5707:

Er is sprake van een verdenking op asbest als op de locatie een bouwwerk aanwezig is of aanwezig is geweest waarin asbest is toegepast als dakbedekking of gevelbekleding

Richtlijn onderzoek asbest en polychloorbifenylen (PCB's) in druppelzone asbestdaken zonder dakgoot

Achtergrond

Uit onderzoek van CSO en Geofoxx blijkt dat door afstromend water van verweerde asbestdaken zonder dakgoot, de bodem (grond) in de zogenaamde druppelzone verontreinigd raakt, of is geraakt, met asbest. De zone waarin dit gebeurt heeft de lengte van het asbesthoudende dak en een breedte van ongeveer 1 m. In voorkomende gevallen wordt het asbest aangetroffen tot een diepte van ongeveer 0,2 m (bronnen 1 en 2).

Uit onderzoek van Tritium Advies blijkt dat de grond onder verweerde asbesthoudende daken zonder dakgoot in veel gevallen naast asbest ook verontreinigd is met PCB's afkomstig uit de coating die op de asbestplaten is aangebracht. Door verwerking van de coating komen PCB's vrij welke vervolgens met afstromend water in de grond terecht komen. Er zijn zeer veel producenten van asbesthoudende golfplaten in Europa geweest. Naar verwachting zijn de meest toegepaste platen in Nederland afkomstig van producent Eternit. Iedere producent heeft naar verwachting een eigen coating gebruikt waarbij de samenstelling van de coatings door de jaren heen veelvuldig gewijzigd is. In sommige gevallen kan de PCB-verontreiniging, indien aanwezig, groter zijn dan de asbestverontreiniging. Veelal zal het bij PCB's niet om een overschrijding van de toelaatbare kwaliteit bodem, zoals opgenomen in de bruidsschat en/of toekomstig omgevingsplan gaan.

Tritium Advies heeft met het RIVM overlegd om de PCB-problematiek verder te onderzoeken.

Het RIVM heeft aangegeven de noodzaak hiervan in te zien en heeft dit inmiddels ook aangekaart bij de inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). Mogelijk geeft dit een nieuwe impuls aan het landelijk beleid asbestdaken (bron 3).

Richtlijn onderzoek

Voor handelingen in of met grond bij opstallen met verweerde asbestdaken zonder dakgoot moet als volgt worden gehandeld:

1. De grondmonsters moeten naast asbest ook geanalyseerd worden op PCB's, tenzij uit (voor)onderzoek vastgesteld is dat op het asbestmateriaal geen PCB-houdende coating is aangebracht.
2. Als uit onderzoek blijkt dat er asbest én PCB aanwezig is, hangt het van de omvang, de concentraties en de risico's van de verontreinigende stoffen af of er wel of niet gesaneerd moet worden.
3. Afhankelijk van de aanwezige concentraties en risico's, dient een melding activiteit graven of een melding activiteit saneren gedaan worden.
4. Bodemonderzoek en eventuele sanering moeten uitgevoerd worden vóór de sloop van opstallen, aangezien bij sloop de bodem (grond) in de druppelzone sterk verstoord wordt.

Aandacht voor plaagsoorten bij grondverzet

De gemeenten binnen onze regio stellen dat bij graafwerkzaamheden, het (tijdelijk) opslaan van grond en toepassen van grond aandacht moet worden besteed aan het (eventueel) voorkomen van plaagsoorten (flora), zoals bijvoorbeeld de Japanse Duizendknoop. Als een plaagsoort (flora) in de toe te passen grond aanwezig is, of mogelijk aanwezig kan zijn, is het niet toegestaan de grond te hergebruiken/toe te passen. Wij merken dat bij het uitvoeren van onderzoek en grondverzet niet altijd aandacht is voor deze plaagsoorten. Wij verzoeken u hierop alert te zijn.

Bronnen:

1. Beleidsinbedding inspoelzones asbestdaken van Geofoxx Milieu expertise, rapportnummer 20200146, mei 2021.
2. Onderzoek vereenvoudiging aanpak toplaag onder geërodeerde asbestdaken, documentcode 16J069.RAP001.CB.CL, 27 maart 2017.
3. <https://www.tritium.nl/pcb-verontreiniging-door-asbestgolfplaten/>